

**UCHWAŁA NR XXIV/252/16
RADY MIASTA ZABRZE**

z dnia 18 kwietnia 2016 r.

w sprawie Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020

Na podstawie: art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 446) oraz art. 6 ust. 2 pkt. 1 i ust. 3 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), na wniosek Prezydenta Miasta.

uchwala się, co następuje:

- § 1.** Przyjąć Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2.** Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Zabrze.
- § 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Zabrze

mgr Marian Czochara

Załącznik do uchwały Nr XXIV/252/16

Rady Miasta Zabrze

z dnia 18 kwietnia 2016 r.

MIEJSKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2016-2020
ZABRZE

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

Rozdział I. Ogólne informacje na temat przemocy

Rozdział II. Definicja pojęć

Rozdział III. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie

Rozdział IV. Cele programu

Rozdział V. Adresaci Programu

Rozdział VI. Realizatorzy Programu

Rozdział VII. Planowane zadania

Rozdział VIII. Zakładane rezultaty programu

Rozdział IX. Monitoring i ewaluacja

Rozdział X. Źródła finansowania

Podsumowanie

Wprowadzenie

Przemoc w rodzinie jest jedną z najbardziej okrutnych form krzywdzenia człowieka. Osoba najbliższa, której ufamy, z którą łączy nas bliska relacja – więź, która ma stanowić dla nas źródło wsparcia staje się tą, która niszczy nie tylko fizycznie, ale i psychicznie. Konsekwencje psychologiczne przemocy domowej są olbrzymie, nierzadko mają charakter pokoleniowy. W wyniku doznanej krzywdy cierpi nie tylko okaleczone ciało czy psychika, ale o konsekwencjach mówimy również w wymiarze ekonomicznym. Przemoc w rodzinie jest problemem całej społeczności, która wie o takich sytuacjach. Tak też jest i w naszym mieście. Nie będąc obojętnymi na sytuacje krzywdzenia w rodzinach, od wielu lat pracujemy nad doskonaleniem obecnego systemu ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Rozdział I. Ogólne informacje na temat przemocy

Realizacja zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy do zadań gminy i powiatu na zasadach określonych m.in. w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Opracowanie i realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest zadaniem własnym gminy wynikającym z w/w przepisów. Osoby doświadczające przemocy wymagają specjalistycznej pomocy i sprawnie funkcjonującego systemu działającego interdyscyplinarnie, który pomaga przywrócić zaburzoną przez występowanie przemocy równowagę w rodzinie. Duże znaczenie w przypadku zagrożenia przemocą mają przede wszystkim działania profilaktyczne, które prowadzone odpowiednio wcześnie i wśród całego społeczeństwa dają szansę na uniknięcie głębokiego kryzysu w rodzinie oraz wpływają na zmianę postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie. Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 -2020, zwany dalej Programem jest kontynuacją działań realizowanych w mieście od 2011 roku, dostosowywany w miarę potrzeb do aktualnych uwarunkowań. Realizowany jest wielopoziomowo przez wszystkie instytucje

i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, w tym ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Przystępując do opracowania Programu przyjęto następujące założenia:

- 1) kontynuację celów i działań Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2011- 2015 oraz z uwzględnieniem uwag i analiz z jego realizacji,
- 2) realizację zadań wynikających z aktów prawnych, w szczególności z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, a także znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
- 3) dostosowanie obecnego Programu do założeń Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020
- 4) dążenie do wzmocnienia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Zabrzu z uwzględnieniem dotychczasowych działań podejmowanych na terenie miasta.

Zjawisko przemocy w rodzinie jest jednym z poważniejszych zaburzeń życia społecznego. Niesie ze sobą dotkliwe konsekwencje dla osób pozostających w jego zasięgu – ofiar, sprawców a także świadków. Przemoc w rodzinie należy postrzegać jako zjawisko złożone, które ma swoje źródła w różnych aspektach życia.

Stereotypy dotyczące przemocy wobec kobiet i mężczyzn akceptowane są przez zdecydowaną mniejszość respondentów, przy czym widoczna jest większa akceptacja mężczyzn dla przemocy w rodzinie. Jednocześnie najbardziej rozpowszechnioną opinią jest to, że gwałt w małżeństwie polegający na zgwałceniu żony przez męża nie istnieje (19%). W opinii badanych fakt bycia mężczyzną wyraźnie zwiększa prawdopodobieństwo dopuszczenia się przemocy fizycznej i seksualnej, słabiej związana z płcią jest przemoc psychiczna i ekonomiczna. 60% badanych zna w swoim otoczeniu przynajmniej jedną rodzinę, w której dochodzi do przemocy wobec kobiet, natomiast 32%, wobec mężczyzn. Z zebranych informacji wynika, że większość badanej populacji ma doświadczenia z przemocą w rodzinie, o ile nie osobiście to pośrednio. Przedstawione w badaniu dane wskazują również wysoki stopień współwystępowania przemocy w rodzinie i diagnozy uzależnienia od środków psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, leków). Przemocy niezależnie od jej formy towarzyszy alkohol w 45% przypadkach, w dalszej kolejności przemoc występuje z powodu braku pieniędzy - 18%, bądź spowodowana jest problemami małżeńskimi -15%

i problemami w pracy – 10%. Innym wymiarem są stereotypy i ich konsekwencje w postaci przemocy wobec dzieci. Z badań Fundacji Dzieci Niczyje realizowanych w 2013 roku wynika, że zdecydowana większość Polaków – 60% aprobuje łagodne postacie przemocy fizycznej (klapsy) w wychowaniu dziecka, a ponad jedna trzecia badanych (37%) nie uważa, aby tzw. łanie było zachowaniem szkodliwym dla dziecka. Jednocześnie 63% badanych nie uważa bicia za skuteczną metodę wychowawczą, a w tym niemal jedna trzecia badanych

(28%) prezentuje zdecydowanie negatywne zdanie na ten temat. Jedna trzecia badanych (29%) ma pewną wiedzę o istnieniu prawa zakazującego bicia dzieci. Co trzeci nastolatek (34%) jest ofiarą przemocy ze strony osób dorosłych, 22% nastolatków doświadczyło przemocy psychicznej, a 21% przemocy fizycznej, 18% dzieci było świadkami przemocy domowej.

Od wielu lat w Zabrzu podejmowane są działania zmierzające do ograniczenia zjawiska przemocy, pomocy osobom, które znalazły się w sytuacji przemocowej oraz podejmowane są działania profilaktyczne.

Rozdział II. Definicja pojęć

Przez użyte w tekście słowa rozumie się:

Przemoc w rodzinie - to jednorazowe lub powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującą szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

Interwencja kryzysowa – działania podejmowane na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, mające na celu przywrócenie ich równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej pomocy psychologicznej, w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, a także w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy.

Specjalistyczna pomoc - poradnictwo specjalistyczne – rodzaj pomocy świadczonej przez specjalistów z różnych dziedzin, w szczególności prawa, psychologii, pedagogiki, dla osób i rodzin, które mają trudności lub wykazują potrzebę uzyskania wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. W udzielaniu tego rodzaju świadczeń nie uwzględnia się kryterium dochodowego.

Mieszkania chronione - mieszkanie chronione, o którym mowa w Programie, jest formą działalności pomocy społecznej dla matek, kobiet w ciąży lub ojców samotnie wychowujących dzieci będących w sytuacji kryzysowej,

a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Przebywające w mieszkaniach chronionych osoby pod opieką specjalistów przygotowywane są do prowadzenia samodzielnego życia oraz wyjścia z sytuacji kryzysowej. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku w integracji ze społecznością lokalną.

Niebieskie Karty – to procedura interwencji wobec przemocy domowej stosowana przez Policję, pomoc społeczną, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, oświatę i ochronę zdrowia. Wprowadzenie procedury Niebieskiej Karty jest ważnym elementem przeciwdziałania przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym, który jest wykorzystywany do tworzenia tego typu profesjonalnych systemów.

Program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy - program działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych wobec osób stosujących przemoc, ukierunkowany na taką zmianę ich zachowań i postaw, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny - zespół przedstawicieli służb społecznych powołany w celu skutecznego rozwiązywania problemów związanych z przemocą w rodzinie. W ramach funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych rozróżniamy:

- 1) Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - zespół interdyscyplinarny typu strategicznego, powołany w celu:
 - a) diagnozowania problemu przemocy w rodzinie
 - b) podejmowania działań w środowiskach zagrożonych przemocą przeciwdziałania przemocy w rodzinie
 - c) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie i monitorowania sytuacji rodzin zagrożonych przemocą,
 - d) rozpowszechniania informacji o instytucjach i możliwościach udzielenia pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
 - d) gromadzenia dokumentacji.
- 2) Grupa robocza ma za zadanie pracę nad konkretnymi sprawami rodzin w celu powstrzymania w nich przemocy poprzez opracowanie i realizację indywidualnych planów pomocy i monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych przemocą.

Grupy wsparcia - są to spotkania w obecności psychologa dla osób przeżywających podobne trudności. Umożliwiają rozmawianie o swoich problemach, uczuciach i emocjach z nimi związanych, z innymi osobami dotkniętymi podobnym problemem. Opowiedzenie innym o aktualnej trudnej sytuacji i wysłuchanie osób z podobnymi doświadczeniami daje oparcie oraz poczucie, że nie jest się samemu ze swoimi kłopotami. Wsparcie uzyskane podczas spotkań, możliwość uwolnienia ciężaru emocji i bólu, ułatwia radzenie sobie w trudnej sytuacji. Uczestniczenie w grupie wsparcia jest poprzedzone konsultacją, na której wspólnie z klientem podejmowana jest decyzja o rozpoczęciu uczęszczania do grupy.

Rozdział III. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie

Jednoznaczne określenie skali przemocy w rodzinie jest trudne, bowiem dane zgromadzone przez instytucje i podmioty, które w swojej działalności mają bezpośredni lub pośredni kontakt z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie (organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki terapii uzależnień, ośrodki pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży, placówki opiekuńczo -wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, placówki ochrony zdrowia, poradnie zdrowia psychicznego, wydziały edukacji i podległe placówki oświatowe, sądy, policja) stosują różne formy typologii i klasyfikacji danych. Poniżej przedstawiono zestawienia analizowanych obszarów i wnioski, które uwzględnion w konstruowaniu zadań nowego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020 w naszym mieście.

1. Analiza działań w obszarze zapobiegania przemocy w rodzinach w ramach Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na przestrzeni lat 2011 – 2015.

a) Realizacja procedury „Niebieskie Karty”.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia. Każda z tych służb ma w swoich zapisach ustawowych możliwości korzystania z pomocy innych osób, instytucji i organizacji, a także obowiązek współpracy, gdy zostanie o to przez nie poproszona. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku

z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Tabela nr 1. Liczba sporządzonych Niebieskich Kart

Rok	XI-XII 2011	2012	2013	2014	2015
Liczba NK	51	228	249	288	269
Liczba ofiar w tym					
-kobiet	49	205	219	192	222
-mężczyzn	2	6	11	10	5
-małoletnich	0	17	19	26	42
Liczba sprawców w tym					
-kobiet	2	16	23	30	36
-mężczyzn	49	212	226	258	233
Liczba NK w poszczególnych dzielnicach					
DPPS Roosevelta	14	33	39	34	32
DPPS Rokitnica	6	18	28	29	32
DPPS Mikulczyce	3	37	29	43	47
DPPS Kończyce	11	54	41	50	37
DPPS Zaborze	8	33	34	41	41
DPPS Biskupice	2	12	15	24	18
DPPS Wyzwolenia	3	18	28	24	25
DPPS Maciejów	4	23	35	43	37

W naszym mieście liczba osób objętych pomocą w ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty” od 2012 roku sukcesywnie rośnie. Nadal większość Niebieskich Kart jest zakładana w wyniku interwencji Policji w miejscu zamieszkania osoby pokrzywdzonej. Uruchomienie procedury nie jest równoznaczne ze złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego.

Tabela nr 2. Liczba Niebieskich Kart zakładanych przez przedstawicieli instytucji w Zabrzu.

ROK	XI-XII 2011	2012	2013	2014	2015	łącznie
Policja	45	141	139	182	141	648

Instytucje Pomocy Społecznej	3	61	86	88	106	344
MKRPA	0	0	0	0	0	0
Oświata	3	18	12	12	15	60
Ochrona Zdrowia	0	6	6	6	7	25

Realizując zadania zawarte w procedurze „Niebieskie Karty” pracownicy instytucji działają w oparciu o ścisłą współpracę wykorzystując swoje uprawnienia. Współpraca taka odbywa się w systemie interdyscyplinarnym

w formule grupy roboczej. Zadaniem grupy roboczej jest opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach występowania przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz ich efektów. W ostatnich latach w związku ze zwiększającą się liczbą „Niebieskich Kart” wzrosła również liczba spotkań grup roboczych.

Tabela nr 3. Praca w ramach grup roboczych

Lata	XI-XII 2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin objętych procedurą NK	51	228	249	288	269
Liczba spotkań grup roboczych	0 (etap organizacji pracy koordynatorów i grup roboczych)	1144	1246	1423	1465

b) Działania interwencyjne

W przypadku przemocy w rodzinie działania pojedynczego człowieka, jednej instytucji nie przynoszą pożądaných efektów. Interwencja to pierwszy i podstawowy krok w procesie pomocy, jej celem jest zatrzymanie przemocy w rodzinie. Według przedstawionych statystyk z lat 2011 – 2015, dotyczących liczby podjętych interwencji wobec ofiar przemocy w rodzinie widać na przestrzeni tych lat wzrost liczby działań interwencyjnych w sytuacjach przemocy w rodzinie. Kampanie społeczne, medialne, konferencje i szkolenia dla pracowników służb uświadliwiające na zjawisko przemocy w rodzinie spowodowały większą aktywność mieszkańców na rzecz ujawniania sytuacji przemocy w rodzinach.

Osoby doświadczające przemocy nierzadko potrzebują schronienia w sytuacjach, w których pomimo interwencji i podejmowanych działań wobec osoby stosującej przemoc nie mogą bezpiecznie przebywać w mieszkaniu. W naszym mieście osoby doświadczające przemocy w rodzinie mogą uzyskać schronienie w Ośrodku Wsparcia prowadzonym przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta (dziecko wraz z opiekunem) lub jeśli osobami stosującymi przemoc są rodzice to dzieci otrzymują wsparcie w rodzinnej pieczy zastępczej oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Tabela nr 4. Liczba osób doświadczających przemocy, którym udzielono całodobowego schronienia:

OSOBY DOŚWIADCZAJĄCE PRZEMOCY, KTÓRYM UDZIELONO CAŁODOBOWEGO SCHRONIENIA W OŚRODKU WSPARCIA DLA KOBIET			
ROK	KOBIETY	DZIECI	RAZEM
2010	79	54	133
2011	53	60	113
2012	39	41	80
2013	37	21	58
2014	37	19	56
2015	27	26	53
RAZEM	272	221	493

W ramach pomocy osoby te skorzystały również ze wsparcia specjalistycznego m.in.: psychologicznego, psychoterapeutycznego, pedagogicznego. Pomocą objęte zostały zarówno kobiety jak i dzieci.

c) Pomoc specjalistyczna dla osób doświadczających przemocy w rodzinie

Osoby doświadczające przemocy w rodzinie lub zagrożone występowaniem przemocy mają możliwość korzystania

z pomocy w formie interwencji kryzysowej czy poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, pedagogicznego czy prawnego, w formie indywidualnej czy spotkań grupowych. Świadomość społeczeństwa i

gotowość do uczestnictwa w terapii wzrasta, jednakże każdorazowo jest to indywidualna decyzja osoby, by chcieć pomóc sobie

i swojej rodzinie uczestnicząc np. w terapii. W tabeli poniżej przedstawiono liczbę osób doświadczających przemocy w rodzinie korzystających z poradnictwa i pomocy terapeutycznej.

Tabela nr 5. Liczba osób doświadczających przemocy objętych poradnictwem i pomocą w ramach pracy Zespołu Interwencji Kryzysowej

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób i rodzin objętych pomocą	160	147	202	155	153

d) Oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie

W naszym mieście program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie jest prowadzony od 2006 roku. Rocznie kwalifikowanych jest do programu około 25 osób. Osoby stosujące przemoc w rodzinie uczestniczą w programie w oparciu o:

- przepisy kodeksu karnego tj. art. 72, § 1, pkt. 6 zgodnie, z którym: „Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do: poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno – edukacyjnych”,
- na wniosek lub zalecenie kuratora sądowego wśród osób skazanych pozostających w okresie próby w warunkach wolnościowych (warunkowe zawieszenie wykonania kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie) za czyn(-y) z art. 207 par. I kk. (przemoc domowa), lub inne przestępstwo przeciwko rodzinie z rozpoznaniem stosowania przemocy wobec najbliższych,
- jako uzupełnienie terapii leczenia uzależnienia od alkoholu, narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych,
- wszczętą procedurę „Niebieskie Karty”, w której są wskazani jako osoby podejrzewane o stosowanie przemocy w rodzinie,
- dobrowolne zgłoszenie się osoby do uczestnictwa w programie

Zakładane rezultaty do osiągnięcia przez uczestników to: zmiana zachowania

w kierunku zaprzestania stosowania przemocy zarówno fizycznej jak i psychicznej wobec osób najbliższych, przyswojenie oraz umiejętność wykorzystania treści poznanych podczas zajęć w programie i nabycie umiejętności radzenia sobie z zachowaniami agresywnymi oraz kontroli własnych zachowań, a także:

- przyjmowanie odpowiedzialności za stosowanie przemocy wobec osób najbliższych,
- nabycie umiejętności zwracania się o pomoc do instytucji i korzystania z oferty pomocowej,
- umiejętność przyjmowania informacji zwrotnych.

Szczegółowe warunki uczestnictwa w działaniach edukacyjno – korekcyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie określają wytyczne do realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych oraz program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie w autorskim opracowaniu realizatorów, którymi dotychczas byli pracownicy Zespołu Interwencji Kryzysowej MOPR w Zabrze.

Tabela nr 6. Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego w poszczególnych latach:

ROK	ZAJĘCIA GRUPOWE	SPOTKANIA INDYWIDUALNE
2011	11	-
2012	16	34
2013	17	87
2014	19	90
2015	23	-

e) Działania informacyjno – edukacyjne na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Realizując zadania zawarte w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie podejmowane były starania o propagowanie wiedzy na temat zjawiska przemocy,

zamieszczenie na stronie internetowej MOPR informacji o pomocy dla ofiar i sprawców, konferencje tematyczne dla profesjonalistów oraz edukacja rodziców dzieci w wieku szkolnym, artykuły w prasie lokalnej.

f) Szkolenia dla pracowników służb społecznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

System lokalny by sprawnie działać potrzebuje dobrze przygotowanych merytorycznie specjalistów. Przemoc w rodzinie jest obszarem wymagającym od specjalistów dużej wiedzy i zaangażowania w prowadzenie działań mających na celu jej ograniczenie. Wielokrotnie pracujący z osobami doświadczającymi krzywd ze strony najbliższych mają poczucie bezradności w sytuacjach kiedy ofiary wycofują się z proponowanej im pomocy. Znajomość specyfiki obrazu psychologicznego przemocy, jej cykli i faz, a także mechanizmów rządzących funkcjonowaniem ofiar i sprawców przemocy w rodzinie pomaga w prawidłowej ocenie sytuacji oraz pozwala udzielać adekwatnej pomocy. Dobre wykształcenie zapobiega wystąpieniu wypalenia zawodowego. Pracując z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie trzeba mieć podstawową wiedzę z wielu obszarów nie tylko psychologiczną, ale również prawną czy z zakresu pomocy społecznej i medycyny. Interdyscyplinarność działań zwiększa możliwości efektywnej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, ale wymaga również umiejętności pracy zespołowej specjalistów różnych dziedzin. Realizując w naszym mieście zadania w latach 2011 – 2014, zawarte w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie zwracaliśmy szczególną uwagę na zwiększanie wiedzy i umiejętności osób przedstawicieli różnych służb społecznych pomagającym ofiarom przemocy.

Lokalna diagnoza systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oparta na danych pochodzących

z monitoringu prowadzonego przez Miejski Zespół Interdyscyplinarny w latach 2011 – 2015 oraz opinie osób wchodzących w skład Zespołu wskazują, że w obecnym Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020 należy wziąć szczególnie pod uwagę następujące kwestie:

1. Profilaktyka i edukacja:

- a) prowadzenie kampanii społecznych mających na celu zwiększenie świadomości na temat przemocy w rodzinie wśród mieszkańców oraz informujących o możliwościach uzyskania pomocy (ogólnodostępna baza miejsc pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie),
- b) prowadzenie działań edukacyjnych w celu wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach, a w szczególności w rodzinach zagrożonych przemocą,
- c) promowanie właściwych postaw społecznych i budowania rodzin wolnych od przemocy,
- d) edukacja dzieci i młodzieży w obszarze rozwiązywania konfliktów bez używania przemocy.

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

- a) stworzenie procedur ochrony osób starszych i niepełnosprawnych przed przemocą,
- b) poszerzenie oferty pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, w szczególności dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych,
- c) pomoc w uzyskaniu mieszkania osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, które nie mają tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy.

3. Oddziaływanie skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

- a) zacieśnianie współpracy z sądem i prokuraturą m.in. w celu informowania o konkretnej ofercie i możliwościach kierowania osób skazanych do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych.
- b) praca nad zwiększeniem skuteczności oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych na sprawców przemocy w rodzinie w kierunku zaprzestania jej stosowania.
- c) dostępność terapii psychologicznej długoterminowej dla osób stosujących przemoc.

4. Szkolenia dla podmiotów realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- a) podnoszenie kompetencji zawodowych osób działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- b) wdrożenie systemu wsparcia dla osób bezpośrednio zaangażowanych w pracę z osobami doświadczającymi i sprawującymi przemoc w rodzinie,
- c) konieczność dalszego usprawniania współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- d) systematyczne zachęcenie organizacji pozarządowych do tworzenia oferty pomocowej na rzecz rodzin uwięzianych w przemoc,
 - e) zwiększenie zaangażowania systemu ochrony zdrowia w pomoc osobom doznającym przemocy.
5. Zapewnienie corocznych środków finansowych miasta na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rozdział IV. Cele programu

Głównym celem Programu jest ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie w Zabrzu oraz zwiększenie skuteczności i jakości oddziaływań systemu pomocy interdyscyplinarnej wobec problemu przemocy w rodzinie.

Cel realizowany będzie w oparciu o następujące cele szczegółowe:

1. Uważliwanie społeczności lokalnej i zwiększanie świadomości społecznej na problem przemocy w rodzinie.
2. Rozwój oddziaływań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (kierowanych do różnych grup społecznych).
3. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
4. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie
5. Profesjonalizacja i podnoszenie standardów działań w obszarze profilaktyki i interwencji przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się problemem przeciwdziałania przemocy w naszym mieście.

Cele realizowane będą zarówno przez oddziaływania profilaktyczne, jak też przez szybkie rozpoznanie zjawiska przemocy w rodzinie, a następnie przywrócenie osobom doznającym przemocy zdolności w zakresie godnego i bezpiecznego funkcjonowania w rodzinie. Zakłada się aktywne włączenie w realizację Programu wszelkich służb mających styczność w codziennej pracy z rodziną. Ważnym elementem rozwoju systemu ochrony i pomocy jest kompleksowe wsparcie osób zagrożonych przemocą, ale również reintegracja i praca nad sprawcą stosującym przemoc. W Programie położono nacisk na profesjonalizację działań przedstawicieli służb społecznych i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, aby poprzez wzrost ich kompetencji zwiększyć efektywność oddziaływań całego systemu.

Cele zawarte w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 będą realizowane w następujących obszarach działań:

I Profilaktyka i edukacja społeczna.

II Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

III Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie.

IV Podnoszenie kompetencji służb społecznych i przedstawicieli podmiotów realizujących działania.

Opracowany program jest spójny z ustawodawstwem krajowym i zgodny z następującymi aktami prawa krajowego i dokumentami strategicznymi obowiązującymi w województwie śląskim i naszym mieście:

1. Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.).
2. Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020.
3. Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie śląskim na lata 2014-2020.
4. Miejski Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zabrzu.
5. Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zabrze na lata 2010-2020 r. (Obszar: Rodzina i jej funkcje)

Rozdział V. Adresaci programu

Program jest skierowany do społeczności lokalnej z terenu miasta Zabrze, a w szczególności do:

- 1) osób doznających przemocy, w tym do dzieci i innych osób zależnych (do tych grup należy zaliczyć oprócz dzieci, także osoby niepełnosprawne, osoby starsze, a także pozostałe niesamodzielne osoby wymagające opieki innych),
- 2) osób stosujących przemoc,
- 3) świadków przemocy,
- 4) osób/instytucji świadczących pomoc na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc,
- 5) rodzin zagrożonych przemocą.
- 6) rodzin, które chcą promować postawy rodzicielskie wolne od przemocy.

Rozdział VI. Realizatorzy programu

Realizatorami Programu są następujące instytucje, podmioty i organizacje działające w Zabrze:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
- 2) Komenda Miejska Policji
- 3) Prokuratura Rejonowa
- 4) Sąd Rejonowy
- 5) Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym
- 6) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- 7) SP ZOZ Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień
- 8) Straż Miejska
- 9) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
- 10) Wydział Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej
- 11) Wydział Oświaty
- 12) Wydział Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności Urzędu Miejskiego
- 13) placówki opiekuńczo – wychowawcze
- 14) przedstawiciele szkół i placówek oświatowych,
- 15) przedstawiciele placówek ochrony zdrowia,
- 16) organizacje pozarządowe i kościelne.

Rozdział VII. Planowane zadania

Zadania do wykonania w ramach realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020

CEL: Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie w Zabrze oraz zwiększenie skuteczności i jakości oddziaływań systemu pomocy interdyscyplinarnej wobec problemu przemocy w rodzinie.

OBSZAR I. PROFILAKTYKA I EDUKACJA SPOŁECZNA				
Cel szczegółowy: Uwrażliwianie społeczności lokalnej i zwiększenie świadomości społecznej na problem przemocy w rodzinie				
	ZADANIE	DZIAŁANIE	WSKAŹNIK	REALIZATORZY
1.	Badanie zjawiska przemocy na terenie miasta	Opracowanie narzędzia do zbierania danych o przemocy	Opracowanie diagnozy na podstawie uzyskanych danych statystycznych	Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
2.	Organizowanie i uczestnictwo w kampaniach społecznych ogólnopolskich i lokalnych na rzecz uwrażliwienia i podnoszenia świadomości społecznej na temat przemocy	Organizacja kampanii, konferencji, szkoleń, których adresatami będą różne grupy społeczne	Liczba kampanii, konferencji, szkoleń, liczba upowszechnionych materiałów informacyjnych	Wszyscy

	w rodzinie i możliwości jej przeciwdziałania oraz promowanie wartości rodziny wolnej od przemocy			
3.	Poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Realizacja wspólnych działań zwiększających świadomość społeczną na problem przemocy oraz informowanie o obowiązujących w mieście procedurach i formach pomocy	Liczba zrealizowanych działań i przekazanych materiałów edukacyjnych uczestnikom i adresatom projektów	Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Wydział Ochrony Zdrowia i Polityki społecznej, Miejska Komisja rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Wydział Oświaty, Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień
4.	Utworzenie ogólnodostępnej bazy teleadresowej dla osób dotkniętych przemocą	Sporządzenie bazy danych kontaktowych miejsc, placówek, instytucji świadczących pomoc dla osób z problemem przemocy		Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
OBSZAR II. OCHRONA I POMOC OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE Cel szczegółowy: Zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie				
1.	Analiza potrzeb i zasobów miasta w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz usprawnienie systemu i jego działań w tym obszarze	Diagnoza potrzeb oraz ocena istniejących zasobów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Sporządzenie diagnozy	Wszyscy
2.	Dostosowywanie różnych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w zależności od zdiagnozowanych potrzeb	Sporządzenie planu uzupełnienia zasobów, modyfikowanie działań	Plan uzupełnienia zasobów, wprowadzone modyfikacje	Wszyscy
3.	Zwiększenie efektywności oddziaływań interdyscyplinarnych na rzecz osób dotkniętych przemocą	Praca z osobami doświadczającymi przemocy, realizacja procedury „Niebieskie Karty”, zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy	Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, liczba Niebieskich Kart, liczba osób, którym zapewniono schronienie	Wszyscy
4.	Udzielanie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie	Realizacja procedury „Niebieskie Karty”, poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, socjalne, medyczne	Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, liczba uruchomionych procedur Niebieskiej Karty	Wszyscy
5.	Rozwój oddziaływań na rzecz osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie	Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych, prawnych i psychologicznych	Liczba osób korzystających z różnych form wsparcia (edukacyjnych, prawnych,	Wszyscy

			psychologicznych	
6.	Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Sporządzenie listy organizacji pozarządowych. Plan współpracy	Lista organizacji pozarządowych, liczba realizowanych inicjatyw	Wszyscy
7.	Zapewnienie bezpiecznego miejsca pobytu dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	Prowadzenie mieszkań chronionych, zabezpieczenie dzieci poza rodziną (piecza zastępcza, placówki opiekuńczo-wychowawcze), pomoc w zapewnieniu schronienia lub uzyskania mieszkania dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, która nie posiada tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc	Liczba osób korzystających ze schronienia, liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, liczba osób, które uzyskały lokal.	Wszyscy
8.	Monitoring działań pomocowych	Sporządzanie sprawozdania z udzielonych form pomocy	Roczne sprawozdania z Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020	Wszyscy

OBSZAR III. ODDZIAŁYWANIE NA OSOBY STOSUJĄE PRZEMOC W RODZINIE

Cel szczegółowy: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie.

1.	Upowszechnianie informacji w lokalnym społeczeństwie na temat działania i możliwości kierowania osób do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób sprawujących przemoc w rodzinie.	Informacja na temat realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego, ulotki, informacje na stronach internetowych, lokalne media	Liczba przekazanych informacji	Wszyscy
2.	Opracowanie i realizacja działań Programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie.	Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	Liczba osób zakwalifikowanych do programu, liczba osób, które przetrwały program, liczba osób, które ukończyły program, liczba osób, które przystąpiły do programu po raz kolejny.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Zabrze

OBSZAR IV : PODNOSZENIE KOMPETENCJI SŁUŻB I PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH DZIAŁANIA Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.

Cel szczegółowy : Profesjonalizacja i podnoszenie standardów działań w obszarze profilaktyki i interwencji przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się problemem przeciwdziałania przemocy w naszym mieście.

1.	Działalność Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Organizowanie spotkań i prac Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Sprawozdanie roczne z działań Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w	Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
----	--	---	---	--

			Rodzinie	
2.	Podnoszenie kompetencji zawodowych przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020.	Organizowanie szkoleń dla przedstawicieli służb, instytucji, i organizacji realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	Liczba szkoleń, liczba osób przeszkolonych	Wszyscy
3.	Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie w formie superwizji, coachingu, grup wsparcia	Organizowanie spotkań w formie superwizji, coachingu, grup wsparcia	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach superwizyjnych	Wszyscy

Rozdział VIII. Zakładane rezultaty Programu

Lp.	Obszar działania	Cel szczegółowy	Zakładane rezultaty
1.	Obszar I – Profilaktyka i edukacja społeczna	Uwrażliwienie społeczności lokalnej i zwiększenie świadomości społecznej na problem przemocy w rodzinie. Rozwój oddziaływań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Podniesienie świadomości nt. zjawiska przemocy oraz zmiana postaw społecznych i zachowań wobec zjawiska przemocy. Zmniejszenie ilości środowisk, w których występuje przemoc w rodzinie. Podniesienie poziomu wiedzy dotyczącej ochrony osób doświadczających przemocy oraz właściwe reagowanie w sytuacji przemocy. Nabycie wiedzy na temat stosowania właściwych metod i stylów wychowania dzieci.
2.	Obszar II - Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie	Poprawa skuteczności udzielonej pomocy i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa ofiar przemocy
3.	Obszar III – Oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie	Poprawa sytuacji rodzin, w których dochodziło do przemocy, zmiana postaw uczestników Programu korekcyjno- edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie w kierunku zachowań umożliwiających funkcjonowanie rodzin bez przemocy.
4.	Obszar IV – Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Profesjonalizacja i podnoszenie standardów działań w obszarze profilaktyki i interwencji przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się problemem przeciwdziałania przemocy w naszym mieście.	Zwiększenie profesjonalizmu kadr w rozwiązywaniu problemu przemocy, zwiększenie skuteczności oddziaływań służb w rozwiązywaniu problemu przemocy, zmniejszenie skutków wypalenia zawodowego u pracowników w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rozdział IX. Monitoring i ewaluacja

Monitorowanie realizacji Programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. W ramach monitoringu systematycznie gromadzone będą dane dotyczące realizacji określonych działań w ramach poszczególnych celów, co umożliwi ocenę postępu jego realizacji. Uzyskane informacje będą służyć sprawdzeniu efektywności i skuteczności działań programowych.

Ewaluacja Programu polegała będzie na sprawdzeniu w jakim stopniu wskazane w Programie kierunki działania zostały zrealizowane. Dzięki zebraniu danych, przeprowadzeniu ich analizy oraz interpretacji, uzyskane informacje posłużą do dalszego planowania i modyfikacji Programu. Do badań ewaluacyjnych stosować można zarówno techniki ilościowe tj; koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług oraz jakościowe tj: ankiety, obserwacje, opinie, dyskusje, raporty.

Badane mogą być takie elementy jak:

- 1) dostępność usług,
- 2) standard usług,
- 3) informacje o Programie,
- 4) terminowość,
- 5) stopień realizacji celów i zadań,
- 6) pozytywne oddziaływanie Programu,
- 7) poczucie bezpieczeństwa.

Ewaluacja ma znaczenie zarówno dla podmiotów realizujących Program, które sprawdzają w ten sposób efektywność swoich działań i skuteczność przyjętych założeń, jak i dla sponsorów (budżetowych i pozabudżetowych), którzy oczekują informacji o sposobie wydatkowania środków.

Rozdział X. Źródła finansowania programu

Środki na realizację Programu mogą pochodzić z:

- 1) budżetu państwa,
- 2) budżetu miasta,
- 3) funduszy unijnych oraz innych mechanizmów finansowych,
- 4) budżetów organizacji pozarządowych,
- 5) z innych źródeł (np. darowizny).

Podsumowanie

W dalszym ciągu należy kontynuować działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i realizować zadania zawarte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Należy także rozpoznawać potrzeby osób uwikłanych w przemoc oraz środowisk profesjonalistów i wspierać osoby bezpośrednio pomagające doznającym i stosującym przemoc. Szczególne znaczenie ma rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej, dające gwarancję skuteczności podejmowanych działań w przeciwdziałaniu zjawisku przemocy i ochronie ofiar przemocy.

Realizowanie zadań zawartych w prezentowanym Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar przemocy na lata 2016-2020 przyczyni się do podnoszenia świadomości społecznej, która jest konieczna aby przemoc była ujawniana i aby możliwe było podjęcie właściwych środków pomocy dla potrzebujących i zapobieganie kolejnym aktom przemocy.